

Mortellaro onder de duim met bad en comfort

‘Had ik dat maar eerder gedaan.’ Melkveehouder Romke Schaap heeft het in de afgelopen maanden regelmatig gedacht. Ontevreden over de klauwgezondheid van zijn koeien was hij niet, maar helemaal tevreden over de melkproductie ook niet. ‘Nu zie ik pas waar ik het liet liggen.’

TEKST WICHERT KOOPMAN

Dat was wel even confronterend. Toen melkveehouder Romke Schaap uit Ypecolsga (Zuidwest-Friesland) zijn koppel koeien liet bekappen, bleek bij 80 procent van de dieren ten minste één klauw in meer of mindere mate te zijn aangetast door mortellaro. ‘Ik wist dat de bacterie in de stal zat en behandelde ook regelmatig koeien die met een poot omhoog stonden. Maar ik had – net als veel collega’s – het idee dat ik het hiermee wel in de hand had’, vertelt hij. ‘Nu weet ik dat koeien die zichtbaar last hebben van mortellaro, signaaldieren zijn, die wijzen op een koppelprobleem.’

Het was zijn voeradviseur, AMS-specialist Erik Hofman van ForFarmers (zie kader pagina 27), die Schaap over de streep trok om de klauwgezondheid op zijn bedrijf eens goed onder de loep te nemen. Niet dat de melkveehouder niet serieus bezig was met zijn koeien. ‘Ik werk veel liever in de stal dan dat ik op de trekker zit. Ook aan klauwverzorging heb ik zeker geen hekel’, vertelt de veehouder. ‘Zowel preventief bekappen voor de droogstand en rond de 100 dagen in lactatie als probleemgevallen behandelen deed ik allemaal zelf.’

‘Maar ik verzorg grotendeels alleen een koppel

van 145 koeien en 70 stuks jongvee en verricht ook zelf nog een deel van het landwerk op 82 hectare', vervolgt Schaap zijn verhaal. 'Mijn dagen zijn goed gevuld, een klus als het potenbad klaarzetten schoot er nog wel eens bij in. Zo werd één keer per week zomaar één keer per twee weken. En ook preventief bekappen werd soms net even te lang uitgesteld', geeft hij eerlijk toe.

Hangjongerengedrag besmettingsrisico

De veehouder en de adviseur hadden al vaker met elkaar besproken dat er eigenlijk meer in de koeien en de stal zat dan eruit kwam. De veestapel tekent nu voor een rollend jaargemiddelde van zo'n 9300 kilo melk met 4,34% vet en 3,62% eiwit. 'We streven niet naar de allerhoogste productie, want we boeren redelijk extensief en willen het eigen ruwvoer goed benutten. Maar genetisch zouden de koeien best meer melk kunnen geven. Zeker ook omdat ik automatisch melk, de stal nog vrij nieuw is en alles erop wijst dat het rantsoen goed in elkaar zit', aldus Schaap. 'Daarbij gebruik ik al jaren stieren die goed scoren voor beengebui, klauwhoek en beenstand in achteraanzicht. Erik wees me erop dat een matige klauwgezondheid wel eens debet zou kunnen zijn aan de tegenvallende prestaties', herinnert hij zich.

Om de oorzaak van het probleem in beeld te krijgen zocht Schaap contact met dierenarts Marcel Drint van het Nederlands Klauwgezondheidscentrum (zie kader pagina 28). 'Op zijn advies hebben we met behulp van een 25-tal poottransponders en een timelapsecamera een analyse gemaakt van het lig-, sta- en loopgedrag van de koeien', vertelt de veehouder. 'Hieruit kwam naar voren dat de dieren gemiddeld zo'n 11 uur per dag liggen. Dat kan beter, maar het is ook niet slecht. Bedenklijker was het dat er tussen de dieren een grote variatie in ligtijd te zien was. De vaarzen lagen veel te kort, de oudere koei-

en juist te lang. Daarbij zagen we op de timelapsebeelden dat dieren vaak lang bleven "hangen" met de voorpoten in de box en de achterpoten op de roosters. Dit "hangjongerengedrag", waarbij de achterklauwen in de mest staan en niet de kans krijgen om op te drogen, speelt besmettingen als mortellaro en stinkpoot natuurlijk in de kaart. En om dat te doorbreken moest ik iets doen aan het comfort van de boxen', realiseerde Romke Schaap zich.

Van boekhoudstal naar comfortstal

De eerste aanpassingen die de veehouder deed, was de boxen omzetten naar een breedte van 1,20 meter en de rechte schoftboom vervangen door een golvende. 'Gekschierend zeg ik wel eens dat ik een boekhoudstal had met als uitgangspunt om zo veel mogelijk ligplaatsen te realiseren. Daardoor was de boxbreedte met maar net 1,05 meter erg krap', legt de veehouder uit. Voor de aanpassing moest een flink aantal ligplaatsen worden opgeofferd. 'Gelukkig kon ik die wel missen, maar ook als dat niet het geval was geweest, had ik het gedaan. Ik ben er namelijk van overtuigd dat je meer kunt verdienen met goede prestaties dan met veel koeien', stelt hij. Een volgende stap in de verbetering van het ligcomfort is de aanpassing van de boxbedekking. Nu nog liggen de koeien op matrassen waaruit de veerkracht na vijftien jaar grotendeels is verdwenen. 'Wat dat met de koeien doet, werd me duidelijk toen ik ze afgelopen jaar voor het eerst weer liet weiden', vertelt Schaap. 'Aan het eind van de weideperiode liepen met name de oudere koeien weer een stuk vlotter dan aan het begin van de weideperiode. En in de stalperiode zag ik de oude klachten weer terugkomen', aldus de veehouder. Overtuigd van het comfort van diepstrooiselboxen was Schaap al lang, maar het extra werk weerhield hem er tot

Erik Hofman: 'Klauwgezondheid motor van melkproductie'

'Ik hoor wel eens dat een goede vruchtbaarheid de motor is van een hoge melkproductie, maar ik weet zeker dat een goede klauwgezondheid belangrijker is, vooral bij robotmelkers', stelt Erik Hofman, voeradviseur en ams-specialist bij ForFarmers. Hij besteedt in zijn adviesgesprekken met veehouders veel aandacht aan klauwen. 'Ik kan van alles veranderen aan de instellingen van een melkrobot, maar de koeien moeten het doen. Als ze lekker lopen, komen ze graag naar de robot en loopt alles beter', is zijn ervaring.

Een goede klauwgezondheid begint volgens Hofman met ligcomfort. 'Een liggende koe belast haar klauwen niet en houdt ze droog. Bacteriën gedijen niet in een droge omgeving', legt hij uit. Ook een schone en droge vloer is volgens de adviseur van belang om de besmettingsdruk van bacteriën, zoals mortellaro, zo laag mogelijk te houden.

Consequent wekelijks op een vaste dag een voetbad doet de rest. 'Daarbij is het belangrijk om de pinken en droge koeien niet te vergeten. Voor bacteriën is het feest als ze zes weken niet met een potenbad in aanraking komen', zegt Hofman en wijst daarmee op een veel voorkomende tekortkoming op bedrijven.

Hofman adviseert klanten regelmatig om te investeren in een goede klauwbekapbox, inclusief prettige werkomstandigheden. 'Dat is de beste garantie dat een kreupele koe snel wordt behandeld', ervaart hij. 'Daarbij is investeren in kennis over de techniek van bekappen vaak geen overbodige luxe', stelt hij. Veehouders accepteren volgens hem nog te gemakkelijk dat klauwproblemen erbij horen. 'Maar ik ken veehouders die het met een gestructureerde aanpak honderd procent voor elkaar hebben. Het kan op veel bedrijven écht beter', is zijn overtuiging.

Potenbad op maat gemaakt

Voor robotmelkers is het aanleggen van een potenbad een extra uitdaging. Romke Schaap wilde één ding per se niet en dat is extra obstakels rondom het automatisch melksysteem. 'Koeien moeten graag naar de robot komen en dat niet associëren met vervelende zaken als een potenbad', legt de veehouder uit. 'In technieken als matten en sproeisystemen zie ik geen heil. Dat zijn dure oplossingen waarvan ik me afvraag hoe effectief ze zijn', geeft de veehouder aan. Er gaat volgens hem niets boven een goed potenbad. 'Dat hoeft niet breed te zijn, maar wel zo lang dat de koeien niet anders kunnen dan meerdere stappen maken', geeft hij aan. Tot zijn eigen verbazing was een dergelijk potenbad nergens te koop. Een leverancier gaf hem de tip om een bad naar eigen ont-

werp te laten maken door een polyesterfabrikant. 'Voor nog geen 500 euro was ik klaar', vertelt de veehouder.

Het potenbad staat vast opgesteld in een doorloopgang in de stal. 'Kies voor een routing die voor de koeien vertrouwd is', tipt de veehouder hierbij. 'In eerste instantie wilde ik de koeien andersom laten lopen maar dat werd een drama. Tot ik me realiseerde dat dit tegen de richting is die de koeien lopen als ik ze ophaal voor de robot. Toen ik de routing omdraaide, ging het direct beter', ervaarde hij. Natuurlijk zorgt de behandeling voor wat onrust in de stal, maar ook hiervoor heeft Schaap een praktische oplossing. 'Direct nadat de koeien door het voetbad zijn gegaan, ga ik voeren. Dan keert de rust in de stal snel weer terug.'

nu toe van om hierop over te stappen. 'Maar binnenkort gaan de matrassen er toch echt uit en gaan we werken met diepstrooiselboxen met dikke fractie', vertelt hij. 'Ik heb wat aanpassingen gedaan in de inrichting van de stal, waardoor ik eenvoudig mechanisch kan gaan instrooien en ik verwacht dat het extra werk meevalt.'

Structuur geeft grip

Onderdeel van de aanpak die Drint voorstelde, was een bekappebeurt van het hele koppel. Dit om problemen in beeld te brengen en zo nodig te behandelen. Hieruit kwam duidelijk naar voren dat mortellaro in de Friese stal veruit het belangrijkste klauwprobleem was. Alle dieren met actieve mortellaroplekken werden individueel behandeld. Pas nadat deze volledig genezen waren, werd weer gestart met een potenbad met formaline. Sinds de koppelbekapping Schaap met de neus op de feiten drukte, pakt hij de preventieve klauwverzorging gestructureerd aan. Hij laat het hele koppel nu twee

keer per jaar door een klauwverzorger bekappen en kijkt de klauwen zelf nog een keer na bij droogzetten. Daarnaast gaan de koeien stevast op donderdag – stagiardag – door een zelf ontworpen voetbad dat vast staat opgesteld in de stal (zie kader boven). 'Omdat ik het nu goed voor elkaar heb, is dat per keer maar een half uurtje werk. En omdat het makkelijk gaat, is het ook niet meer moeilijk om deze routine vol te houden', ervaart de veehouder. 'Ik merk dat de structuur me echt grip geeft op de klauwgezondheid.'

'De mortellarobacterie zal vast niet weg zijn uit de stal, maar ik heb nu wel het gevoel dat ik deze onder controle heb. En het mooie is dat daarvoor niet eens heel grote inspanningen of investeringen nodig waren.'

Schaap heeft goede hoop dat de aanpassingen in de stal meer gaan opleveren dan een goede klauwgezondheid alleen. 'Ik ga ervan uit dat we nu eindelijk eens die productiestijging gaan realiseren waarvan we al zo lang weten dat die erin zit.' |

Marcel Drint: 'Mortellaro binnen een maand onder controle'

'Veehouders die er drie weken bovenop zitten, kunnen problemen met mortellaro in acht van de tien gevallen binnen een maand onder controle hebben.' Dit stelt dierenarts Marcel Drint van het Nederlands Klauwgezondheidscentrum. Zijn aanpak start met een controle van het hele koppel, waarbij alle klauwen met mortellaro worden behandeld en zo nodig ingepakt met een verband. Na drie dagen wordt deze behandeling als het nodig is, herhaald. Een week na de laatste behandeling gaan de koeien drie dagen achter elkaar door een potenbad met formaline

en de week daarna nog eens twee dagen. 'Het is belangrijk dat de mortellaroplekken volledig gesloten zijn voordat met een potenbad wordt gestart, anders werkt dit alleen maar averechts', benadrukt Drint. 'Voor koeien met aangetaste klauwen is formaline niet alleen heel pijnlijk, het ontsmettingsmiddel tast de beschadigde huid ook nog eens verder aan, waardoor de problemen alleen maar groter worden', legt de dierenarts uit. Na deze intensieve behandeling volstaat volgens hem een wekelijks potenbad om nieuwe problemen te voorkomen.